

Kennsluleiðbeiningar leikskóli

„Að líða vel saman“, leikskóli

Námsefnið „Að líða vel saman“ skiptist í tvö undirþemu: „Hvernig getur okkur liðið vel saman?“ og „Rannsóknarlögreglur eftir rifrildi“. Námsefnið styður sérstaklega við starf leikskólans í tengslum við eftirfarandi liði þætti.

- að eiga samtal hvernig samskipti viljum við og bjóða börnunum að móta í sameiningu sín eigin viðmið fyrir samskipti
- að styðja börnin í að skilja sjónarmið annarra, skoða mál frá ýmsum sjónarhornum og velta fyrir sér bæði sínum eigin tilfinningum, reynslu og skoðunum og annarra
- að styðja börnin við að setja sín eigin mörk, virða mörk annarra og finna lausnir í ágreiningsmálum
- að fyrirbyggja, stoppa og fylgja eftir mismunun, útilokun, einelti, brotum og óheppilegu samskiptamynstri.

Ábending!
Farðu í gegnum allt innihald námsefnisins áður en fræðslan hefst, helst með samstarfsfólki þínu. Kortleggðu barnahópinn þinn og hugleiddu hvort einhver af þemunum gætu átt sérstaklega við um þinn hóp eða verið erfitt að ræða. Gefðu þér nægan tíma með nemendunum og fylgdu fræðslunni eftir. Gakktu úr skugga um að þú sért til taks fyrir börnin.

Ábending!
Það er gott að upplýsa forráðamenn um að það verði unnið með þetta viðfangsefni í leikskólanum með því að senda heim bréf í uppafi skólaárs um að fjallað verði um þemað á skólaárinu.

Leikskólum ber skylda til að fylgjast með og grípa inn í ef börn verða fyrir brotum eins og einelti, ofbeldi, mismunun eða áreitni. Frekari upplýsingar um starf í öruggu leikskólaumhverfi er að finna á heimasíðu Menntamálastofnunar.

Hefur þú áhyggjur af barni?
Ef þú hefur áhyggjur af barni skaltu lesa betur um hvað barnavernd gerir á vef Stjórnarráðsins.

Einnig ef þú vilt tilkynna um barn til barnaverndar þá eru leiðbeiningar hér.

Skólanum ber skylda til að fylgjast með og grípa inn í ef nemendur verða fyrir brotum s.s. einelti, ofbeldi, mismunum eða áreiti.

1. lota: „Hvernig getur okkur liðið vel saman?“

Lesið söguna: **„Þetta er Lísa“**: Stutt frásögn þar sem börnin kynnast Lísu sem fær ekki alltaf að leika við hina krakkana og fá að heyra hvað gerðist þegar Lísa bað um hjálp.

Lesum og tölum saman: **„Sagan um Lísu“**: Hvernig leið Lísu þegar hún fékk ekki að leika við hina krakkana? Hvað hefðu hin börnin getað gert til að hjálpa Lísu? Og hvað gerðist þegar Lísa sagði einhverjum fullorðnum frá þessu? Hér eru nokkrar spurningar og staðreyndir sem má nota til að koma af stað samtali í barnahópnum.

Lesum og tölum saman: **„Leikskólinn okkar“**: Öll börn eiga rétt á að vera örugg og líða vel í leikskólanum. Fullorðna fólkið á að passa upp á að það gerist. En öll börnin geta hjálpað til við það. Hvað getum við gert ef við sjáum að einhver er aleinn? Og hvað getum við gert til að öllum líði vel? Hér eru nokkrar spurningar og staðreyndir sem má nota til að koma af stað samtali í barnahópnum.

„Aðrar spurningar sem koma upp hjá börnum“: Í þessu verkefni er hægt að smella á ýmsar spurningar sem börn kunna að hafa um efnið. Á bak við hverja spurningu er stutt teiknimynd þar sem barn spyr spurningar og fullorðin manneskja svarar. Spurningarnar eiga ekki endilega að leiða til niðurstöðu, heldur hvetja barnið og fullorðnu manneskjuna til að ræða málið saman.

Litablað: PDF-skjal til útprentunar. Hentar vel sem verkefni í lok kennslustundar til að vinna úr þemanu. Hlustaðu á samtöl barnanna á meðan þau eru að lita.

Verkefnahugmyndir: Ábendingar um verkefni sem fullorðinn leiðbeinandi leiðir þar sem unnið er með öruggt leikskólaumhverfi í verki.

2. lota: „Rannsóknarlögreglur eftir rifrildi“

Horfum á teiknimynd: **„Rannsóknarlögreglur eftir rifrildi“**: Stutt teiknimynd (4 mínútur) þar sem við fáum að kynnast tveimur börnum sem lenda í rifrildi. Við lærum að öll rifrildi skiptast í þrjá hluta og fáum að sjá hvernig börnin tvö sættast aftur. Við fáum líka góð ráð um hvað eigi að gera ef börnin ráða ekki við að leysa málið sjálf eftir rifrildi.

Lesum og tölum saman: „Að vera rannsóknarlögreglur“: Hvernig getum við verið „rannsóknarlögreglur“ eftir rifrildi? Og hvað getum við gert ef við getum ekki leyst málin sjálf eftir rifrildi? Hér eru nokkrar spurningar og staðreyndir sem má nota til að koma af stað samtali í barnahópnum.

Litablað: PDF-skjal til útprentunar. Hentar vel sem verkefni í lok kennslustundar til að vinna úr þemanu. Hlustaðu á samtöl barnanna á meðan þau eru að lita.

Verkefnahugmyndir: Ábendingar um verkefni sem fullorðinn leiðbeinandi leiðir þar sem unnið er með öruggt leikskólaumhverfi – og unnið með að hlusta og vera „rannsóknarlögreglur“ – í verki.

„Bekkjarfélagar“:
Kennsluefnið „Að líða vel saman“ byggist á hugmyndafræði, handriti og myndefni úr teiknimyndinni „Bekkjarfélagar“, sem er framleidd af Bivrost Film, Barnaheill og NRK Super. Um er að ræða þrjár stuttar teiknimyndir sem fjalla um samskipti barna í skólanum og hvernig best er að hafa þau svo öllum líði vel. Best er að leita til fullorðinna sem börnin geta treyst til að aðstoða við að leysa samskiptavandamál í bekknum.

Barnaheill í Noregi hafa útbúið kennsluleiðbeiningar til að nota með vinnu með teiknimyndirnar Bekkjarfélagar. Barnaheill og Menntamálastofnun hafa þýtt og staðfært kennsluleiðbeiningarnar á íslensku. Þær má finna á vef Menntamálastofnunar.

Kennsluleiðbeiningar leikskóli

„Líkami minn tilheyrir mér“

„Líkami minn tilheyrir mér“ er safn teiknimynda- og samtalsverkefna sem vinna má með í leikskólum þegar fjallað á um kynferðisofbeldi.

Markmiðið er að börnin öðlist þekkingu á líkamanum, mörkum og misnotkun og öðlist þannig betri skilning og virðingu fyrir eigin mörkum og annarra.

Auk þess fræðast börnin um mikilvægi þess að segja fullorðnum frá því ef þau verða sjálf fyrir kynferðisofbeldi og um það hvar þau geta fengið hjálp.

Ábending!
Farðu í gegnum allt innihald námsefnisins áður en fræðslan hefst, helst með samstarfsmanni. Kortleggðu nemendahópinn þinn og hugleiddu hvort einhver af þemunum gætu átt sérstaklega við um þinn hóp eða verið erfitt að ræða.

Gefðu þér nægan tíma með nemendunum og fylgdu fræðslunni eftir.
Gakktu úr skugga um að þú sért til taks fyrir börnin.

Ábending!
Það er gott að upplýsa forráðamenn um að það verði unnið með þetta viðfangsefni í leikskólanum með því að senda heim bréf í uppafi skólaárs um að fjallað verði um þemað á skólaárinu. Sniðmát af bréfi má finna hér.

Leikskólum ber skylda til að fylgjast með og grípa inn í ef börn verða fyrir brotum eins og einelti, ofbeldi, mismunun eða áreitni. Frekari upplýsingar um starf í öruggu leikskólaumhverfi er að finna á heimasíðu Menntamálastofnunar: Handbók um velferð og öryggi barna í leikskóla.

Hefur þú áhyggjur af barni?
Ef þú hefur áhyggjur af barni skaltu lesa betur um hvað barnavernd gerir á vef Stjórnarráðsins.

Einnig ef þú vilt tilkynna um barn til barnaverndar þá eru leiðbeiningar hér.

Skólanum ber skylda til að fylgjast með og grípa inn í ef nemendur verða fyrir brotum s.s. einelti, ofbeldi, mismunum eða áreiti.

Námslotan Líkami minn tilheyrir mér skiptist í fjórar lotur sem hver um sig byggist á einum hluta úr teiknimyndaröðinni „Líkami minn tilheyrir mér“:

1. lota: „Líkami minn tilheyrir mér“
Þemu: Öll börn eiga rétt á að ráða yfir eigin líkama, en ekki líkama annarra. Börn mega snerta kynfærin á hvert öðru ef bæði langar til þess og ef þau eru um það bil jafn gömul og jafn stór. Ef við viljum ekki leika megum við segja „stopp og ef aðrir segja „stopp“ við okkur verðum við að hlusta. Fullorðið fólk má aldrei snerta kynfæri barna eða láta þau snerta kynfærin á sér.

2. lota: „Íslensk lög“
Þemu: Fullorðið fólk má aldrei snerta kynfærin á börnum eða láta þau snerta kynfærin á sér. Það stendur í íslensku lögunum. En frændi hennar Fjólu gerir það bara samt. Vegna þess að það er bannað með lögum vill hann að það sé leyndarmál. Fjólu finnst það mjög erfitt.

3. lota: „Hræðsla“
Þemu: Við hittum Fjólu aftur og fáum að heyra hvernig gekk þegar Fjóla ákvað að segja „stopp“ við frænda sinn. Við fáum líka að heyra hvernig fór þegar Fjóla sagði mömmu sinni frá því sem frændi hennar gerði.

4. lota: „Það er aldrei þér að kenna“
Þemu: Orri á vinkonu sem er 19 ára gömul. Hún vill fá að snerta kynfæri Orra og láta hann snerta sín kynfæri, þótt það sé bannað. Orri er hræddur um að hann hafi gert eitthvað rangt. En kynferðisofbeldi er aldrei barninu að kenna. Við fáum að heyra hvernig fór þegar Orri sagði pabba frá því sem gerðist.

Mælt er með því að fara í gegnum allar fjórar loturnar þar sem þær gefa mismunandi sjónarhorn á viðfangsefnið og veita í sameiningu góða innsýn í efnið, sem og það hvernig hægt er að leita sér hjálpar. Hægt er að ljúka lotunum á einni viku eða nokkrum vikum. Mikilvægt er að börnin fái tíma til að ígrunda efnið milli lotanna, en einnig að farið sé í loturnar í réttri röð og að ekki líði of langt á milli þeirra.

Í hverri lotu er farið yfir eftirfarandi námsefni:

1. Horfum á teiknimynd
Hver lota hefst á því að horft er á einn hluta úr teiknimyndaröðinni „Líkami minn tilheyrir mér“ (03:00–05:00 mínútur).

2. Lesum og tölum saman
Hverri teikni mynd er fylgt eftir með einu eða tveimur „Lesum og tölum saman“ -verkefni. Hér eru nokkrar spurningar og staðreyndir sem má nota til að koma af stað samtali í barnahópnum.

3. Aðrar spurningar sem koma upp hjá börnum
Í þessu verkefni er hægt að smella á ýmsar spurningar sem börn kunna að hafa um efnið. Á bak við hverja spurningu er stutt teiknimynd þar sem barn spyr spurningar og fullorðin manneskja svarar. Spurningarnar eiga ekki endilega að leiða til niðurstöðu, heldur hvetja barnið og fullorðnu manneskjuna til að ræða málið saman.

4. Litablað
PDF-skjal til útprentunar. Gott er að prenta litablaðið út fyrirfram og láta hvern nemanda fá blað. Hægt er að vinna saman í tímum eða vinna verkefnið sem einstaklingsverkefni. Litablöðin henta vel til að ljúka kennslustundinni. Hlustaðu á samtöl barnanna á meðan þau eru að vinna verkefnin.

Hægt er að nota teiknimyndirnar og verkefnin í stærri eða minni hópi barna, eða sem einstaklingsverkefni fyrir fullorðna og börn.

Auk þeirra fjögurra lota sem byggjast á teiknimyndaröðinni eru tvö sett með stuttum frásögnum og aukaverkefni til ígrundunar, undir fyrirsögnunum „Leyndarmál“ og „Klípusögur“.

Leyndarmál

1. „Horfum á teiknimynd: Að eiga leyndarmál“
Tími: 01:53 mín.

Þemu sem fjallað er um í teiknimyndinni:

- Það getur verið gaman að eiga sér leyndarmál. Eitthvað sem bara þú og vinur þinn vitið. Það eru góð leyndarmál.
- Ef fullorðinn einstaklingur vill snerta kynfæri barna eða láta þau snerta sín kynfæri og segir að það sé leyndarmál eigum við ekki að þegja yfir því. Það er vont leyndarmál.

- Ef við eigum vont leyndarmál er mikilvægt að við segjum fullorðinni manneskju sem við treystum frá því.
- Dæmi um fullorðna manneskju sem þú treystir.

Best er að börnin horfi á teiknimyndina með fullorðnum og fái tækifæri til að ígrunda efnið og spyrja spurninga á eftir.

2. „Tölum saman: Hvað sáum við?“
Hér er að finna ýmsar ígrundunarspurningar sem má nota til að ræða þemun í teiknimyndinni. Gefðu þér gjarnan góðan tíma með nemendunum til að ígrunda efnið og leyfðu nemendunum að tjá sig.
Spurningarnar í verkefninu eru:
- Hvað er leyndarmál?
- Geturðu sagt okkur frá góðu leyndarmáli sem þú hefur átt?
- Hvernig eru vond leyndarmál?
- Hvað geturðu gert ef þú átt vont leyndarmál?
- Hvað gerirðu ef þú segir einhverjum fullorðnum frá vondu leyndarmáli, en færð enga hjálp?

3. „Lesum: Hermann á sér leyndarmál“
Skálduð frásögn um það hvernig tilfinning það getur verið að eiga vont leyndarmál.

Við kynnumst Hermanni, sem á sér vont leyndarmál. Hermann og Tommi stjúppabbi hans eru þeir einu sem vita það. Hermanni finnst þetta vont leyndarmál og hann vill segja einhverjum frá því. En Tommi sagði honum að ef Hermann kjaftaði frá myndi Tommi verða mjög reiður. Að lokum segir Hermann mömmu sinni samt leyndarmálið.

Mælt er með því að nemendur lesi söguna með fullorðnum og að nemendur fái tækifæri til ígrundunar og fái að spyrja spurninga í kjölfarið.

4. „Litablað: Myndin þín handa Hermanni“

PDF-skjal til útprentunar. Gott er að prenta litablaðið út fyrirfram og láta hvern nemanda fá blað. Hægt er að vinna saman í tímum eða vinna verkefnið sem einstaklingsverkefni. Litablöðin henta vel til að ljúka kennslustundinni.
Hlustaðu á samtöl barnanna á meðan þau eru að vinna verkefnin.

Klípusögur

Í „Klípusögum“ horfum við á þrjár stuttar teiknimyndir og á eftir tökum við nokkrar samtalsspurningar. Hver teiknimynd er klípusaga þar sem fjalla um hvað fullorðið fólk má og má ekki gera við líkama barna samkvæmt lögum.

Klípusaga 1 og 2 eru dæmi um það sem er bannað að gera en klípusaga 3 eru dæmi um aðstæður þar sem það er í lagi að fullorðin manneskja snerti kynfærin á barni.

Mælt er með því að ræða þessar klípusögur í lok umfjöllur um kynferðisofbeldi til að tryggja að nemendur hafi þekkingu á efninu. Einnig er mælt með því að nemendur horfi á teiknimyndirnar með fullorðnum.

Klípusaga 1

Tími: 01:31

Við kynnumst Jóni, fimm ára, og Lísu, átta ára, sem eru systkini. Pabbinn þreifar á typpinu á Jóni og segir Jóni að hann eigi líka að snerta typpið á pabba. Og svo segir pabbi að Jón megi ekki segja neinum frá þessu. Jón segir Lísu þetta, og hún segir honum þá að pabbi sé líka oft að snerta píkuna á henni.

Umræðuspurningar:

- Um hvað fjallaði teiknimyndin?
- Er það sem pabbi Lísu og Jóns gerir leyfilegt?
- Hvaða ráð gætum við gefið Jóni og Lísu?

Klípusga 2

Tími: 01:01

Við kynnumst Maríu, sem er fimm ára. María býr stundum hjá mömmu og stundum hjá pabba. Þegar María er hjá mömmu les mamma venjulega fyrir hana þar til hún sofnar. En stundum kemur mamma aftur inn í herbergið. Þá setur mamma fingurna inn undir nærbuxurnar og þreifar á píkunni á henni. Mamma segir að María megi ekki segja neinum frá þessu. Að þetta sé leyndarmálið þeirra.

Umræðuspurningar:

- Um hvað fjallaði teiknimyndin?
- Er það sem mamma Maríu gerir leyfilegt?
- Hvaða ráð gætum við gefið Maríu?

Klípusaga 3

Tími: 00:25

Við kynnumst Siggu, sem er fjögurra ára. Þegar Sigga er búin á klósettinu kallar hún á pabba. Þá notar pabbi klósettpappír til að skeina Siggu og stundum þvær hann henni líka um rassinn og píkuna með klúti. Siggu finnst þetta ekkert skemmtilegt en það hjálpar að pabbi syngur fyrir hana á meðan hann gerir það.

Umræðuspurningar:

- Um hvað fjallaði teiknimyndin?
- Má pabbi skeina Siggu og þvo henni um rassinn og píkuna?

Kennsluleiðbeiningar leikskóli

„Réttur til að vera örugg“

„Réttur til að vera örugg“ er námsefni sem inniheldur nokkrar teiknimyndir og umræðuverkefni sem mynda grundvöll fyrir vinnu með þemað „ofbeldi“ í leikskólanum.

Teiknimyndirnar og umræðuverkefnin taka fyrir mismunandi þemu tengd líkamlegu, andlegu, óbeinu og beinu ofbeldi: Að berja, hrinda, hóta og hræða, og að verða vitni að ofbeldi.

Námsefnið fjallar einnig um það hvað fullorðna fólkið er mismunandi; að sumir verði fljótt reiðir og sumir mjög sjaldan. Lögð er áhersla á að fullorðnir megi reiðast börnum, en að börn eigi alltaf rétt á að finnast þau örugg, jafnvel þótt einhver fullorðinn reiðist við þau. Í teiknimyndunum fræðast börnin líka um íslensk lög og hvað þau eru.

Börnin fá að kynnast Linju, sem er stundum hrædd við að fara heim, því hún er hrædd um að pabbi hennar reiðist og geri eitthvað slæmt.

Markmiðið er að börnin öðlist aukna þekkingu á því sem er bannað og því sem má gera þegar fullorðnir og börn eiga í hlut, sem og að gera þeim ljóst að það sé aldrei barninu að kenna ef fullorðnir gera þeim eitthvað.

Auk þess fræðast börnin um mikilvægi þess að segja fullorðnum frá því ef þau verða sjálf fyrir ofbeldi og um það hvar þau geta fengið hjálp.

Fullorðið starfsfólk þarf að leiða fræðsluna. Ekki er mælt með því að láta börn vinna ein með þetta námsefni.

Ábending!
Farðu í gegnum allt innihald námsefnisins áður en fræðslan hefst, helst með samstarfsfólki þínu.Kortleggðu barnahópinn þinn og hugleiddu hvort einhver af þemunum gætu átt sérstaklega við um þinn hóp eða verið erfitt að ræða.

Gefðu þér nægan tíma með nemendunum og fylgdu fræðslunni eftir.
Gakktu úr skugga um að þú sért til taks fyrir börnin.

Ábending!
Það er gott að upplýsa forráðamenn um að það verði unnið með þetta viðfangsefni í leikskólanum með því að senda heim bréf í uppafi skólaárs um að fjallað verði um þemað á skólaárinu. Sniðmát af bréfi má finna hér.

Leikskólum ber skylda til að fylgjast með og grípa inn í ef börn verða fyrir brotum eins og einelti, ofbeldi, mismunun eða áreitni. Frekari upplýsingar um starf í öruggu leikskólaumhverfi er að finna á heimasíðu Menntamálastofnunar. Handbók um velferð og öryggi barna á leikskólum.

Hefur þú áhyggjur af barni?
Ef þú hefur áhyggjur af barni skaltu lesa betur um hvað barnavernd gerir á vef Stjórnarráðsins.

Einnig ef þú vilt tilkynna um barn til barnaverndar þá eru leiðbeiningar hér.

Skólanum ber skylda til að fylgjast með og grípa inn í ef nemendur verða fyrir brotum s.s. einelti, ofbeldi, mismunum eða áreiti.

Námsefnið inniheldur eftirfarandi atriði:
Horfum á teiknimynd: „Fullorðnir mega aldrei meiða“
Teiknimynd sem leggur áherslu á að fullorðna fólkið er alls konar. Sumum finnst gaman að leika, aðrir eru góðir í að búa til mat. Sumir eru nánast alltaf ljúfir og góðir, aðrir verða fljótt stressaðir. Stundum geta fullorðnir orðið reiðir og það er allt í lagi, en þó að einhver fullorðinn verði reiður eiga börn alltaf að geta verið örugg.

Og stundum verður einhver fullorðinn svo reiður að það fer úr böndunum og slær barn eða gerir eitthvað annað slæmt. Það er bannað. Það stendur í íslensku lögunum.
Teiknimyndin er 01:39 mínútur á lengd.

Lesum og tölum saman: Má þetta?
Umræðuverkefni sem dregur saman og ítrekar það sem við lærðum í teiknimyndinni „Fullorðnir mega aldrei meiða“. Verkefnið er sambland af samtalsspurningum og texta með hljóðstuðningi. Ekki hika við að nota spurningarnar til að ræða við börnin um það sem kemur fram í teiknimyndinni: Hvað vitum við núna að fullorðnir mega aldrei gera við börn? Vitið þið hvað „íslensk lög“ eru? Má fullorðna fólkið reiðast við börn?

Horfum á teiknimynd: „Sagan um Linju“
Í teiknimyndinni kynnumst við Linju. Linju þykir mjög vænt um pabba sinn, en stundum kvíðir hún samt fyrir því að fara heim til sín. Þegar pabbi er reiður gerir hann stundum eitthvað slæmt við mömmu Linju. Stundum hristir pabbi líka og ýtir við Linju – og einu sinni sló hann hana. Linja er mjög hrædd.

Mörg börn halda að það sé þeim að kenna ef fullorðnir gera slæma hluti. En það er aldrei barninu að kenna Það skiptir engu hvað börn hafa gert, það er alltaf bannað að berja þau. Loks ákveður Linja að tala við kennarann sinn. Kennarinn hjálpar Linju svo að henni geti liðið betur.
Teiknimyndin er 04:47 mínútur á lengd.

Lesum og tölum saman: Sagan um Linju
Umræðuverkefni sem dregur saman og ítrekar það sem við lærðum í teiknimyndinni um Linju. Verkefnið er sambland af samtalsspurningum og texta með hljóðstuðningi. Ekki hika við að nota spurningarnar til að ræða við börnin um það sem kemur fram í teiknimyndinni: Hvers vegna kvíðir Linja fyrir því að fara heim? Hvað gerist þegar Linja segir kennaranum sínum hvernig henni líður?

Spyrðu einhvern fullorðinn: Aðrar spurningar sem koma upp hjá börnum
Í þessu verkefni er hægt að smella á ýmsar spurningar sem börn kunna að hafa um efnið. Hverri spurningu fylgir stutt teiknimynd þar sem barn spyr spurninga og fullorðin manneskja svarar. Spurningarnar eiga ekki endilega að leiða til niðurstöðu, heldur hvetja barnið og fullorðnu manneskjuna til að ræða málið saman.

Litablað: PDF-skjal til útprentunar.
Börnin geta litað mynd af Linju og vinum hennar í trjákofanum. Þetta verkefni getur hentað sem lokaverkefni, til að vinna úr námsefninu sem var farið yfir. Hlustaðu á samtöl barnanna á meðan þau eru að lita.

Klípusögur
Auk kennsluleiðbeininganna sem byggjast á teiknimyndunum tveimur eru fimm stuttar klípusögur undir fyrirsögninni „Klípusögur“ Þetta eru fimm stuttar teiknimyndir og þeim fylgja umræðuspurningar. Þessar spurningar geta verið viðbót við kennsluefnið og ráðlagt er að ræða aðstæðurnar í lok fræðslunnar, til að tryggja að nemendur hafi þekkingu á efninu. Einnig er mælt með því að nemendur horfi á teiknimyndirnar og vinni umræðuverkefnin með fullorðnum.

Klípusaga 1

Emil er fimm ára. Stundum fer Emil í pössun hjá frænku sinni. Oftast leika þau saman og þá er gaman hjá þeim. En stundum er frænka allt öðruvísi. Þá segir hún ljóta hluti við Emil. Emil verður leiður og skilur ekki hvers vegna frænku hans líkar ekki við hann.

Um hvað fjallaði teiknimyndin?

- Hvað finnst ykkur um það sem frænka segir við Emil?
- Hvernig haldið þið að Emil líði?
- Hvaða ráð gætum við gefið Emil?

Klípusaga 2

Mamma og Ella eru í sundi og á leiðinni upp úr. Ellu langaði eiginlega bara alls ekki heim. Í sturtunni eftir sundið er hún leið. Hún grætur og segir alls konar ljótt. Mamma heldur henni fastri. En Ella vill ekki standa kyrr. Þá klípur mamma fast í magann á Ellu. Það er sárt. Ella stendur alveg grafkyrr. Hún vill ekki að aðrir í sturtuklefanum sjái að mamma er að klípa.

Um hvað fjallaði teiknimyndin?

- Má mamma klípa Ellu þegar Ella segir eitthvað ljótt?
- Hvernig haldið þið að Ellu líði?
- Hvaða ráð gætum við gefið Ellu?

Klípusaga 3

Mæja á heima hjá bæði mömmu og pabba. Henni þykir mjög vænt um þau bæði. En stundum verður pabbi mjög reiður. Þegar hann verður reiður lemur hann og ýtir stundum við mömmu. Mamma hefur sagt Mæju að hún þurfi ekkert að vera hrædd. Hún hefur sagt að pabbi muni aldrei meiða Mæju. Hún segir líka að Mæja megi ekki segja neinum.

Um hvað fjallaði teiknimyndin?

- Má pabbi Mæju gera það sem hann gerir?
- Hvernig haldið þið að Mæju líði?
- Við hvað haldið þið að Mæja sé hrædd?
- Hvaða ráð gætum við gefið Mæju?

Klípusaga 4

Leó er í leikskólanum. Hann á að borða brauð í morgunmat. En Leó er smá óglatt. Hann hefur ekki lyst á brauðinu. Sif, sem vinnur í leikskólanum, verður reið. Að lokum grípur hún um kinnarnar á Leó og kreistir þær saman svo munnurinn hans opnast. Hún treður matnum inn og heldur svo fyrir munninn á Leó – lengi.

Um hvað fjallaði teiknimyndin?

- Má fullorðið fólk neyða börn til að klára matinn sinn?
- Hvernig haldið þið að Leó líði?
- Hvaða ráð gætum við gefið Leó?

Klípusaga 5

Jónatan á besta pabba í heimi. En suma daga er pabbi ekki glaður. Þá vakir hann lengi fram eftir, og næsta dag, þegar Jónatan ætlar að vekja hann, hrópar hann bara á Jónatan. Þá er hann reiður. Jónatan þarf að bíða í eldhúsinu þar til pabbi vaknar, svo pabbi geti keyrt hann í leikskólann. Jónatan veit alveg að hann kemur of seint í skólann. Á meðan hann er að bíða fær hann magapínu. Stundum þegar hann er í leikskólanum langar hann að segja kennaranum allt. En hann gerir það ekki.

Um hvað fjallaði teiknimyndin?

- Hvernig haldið þið að Jónatan líði?
- Af hverju haldið þið að Jónatan fái magapínu?
- Af hverju haldið þið að Jónatan hætti við að segja kennaranum sínum hvernig honum líður?
- Hvaða ráð gætum við gefið Jónatan?

Kennsluleiðbeiningar leikskóli

„Hvað er barnavernd?“

Norsk rannsókn frá árinu 2019 sýndi að helmingur barna og ungmenna sem hafa búið við heimilisofbeldi segir engum frá því. Ein af algengustu ástæðunum fyrir því var hræðslan við að barnavernd myndi koma að málinu.[1]

Upplýsingagjöf um barnavernd, er sett fram þannig að það hæfi aldri og þroska barna í leikskóla og geti unnið gegn hræðslu og dregið úr skömminni yfir því að biðja um og fá hjálp. Námsefnið „Hvað er barnavernd?“ getur auðveldað leikskólakennurum að miðla þessum upplýsingum til barna.

Mælt er með því að leikskólakennari stýri vinnunni með þetta námsefni, annaðhvort sameiginlega með öllum barnahópnum eða í smærri hópum. Og börnin ættu ekki að vinna ein með þetta námsefni.

Ábending!
Farðu í gegnum allt innihald námsefnisins áður en fræðslan hefst, helst með samstarfsmanni. Kortleggðu nemendahópinn og hugleiddu hvort einhver af þemunum gætu átt sérstaklega við um þinn hóp eða verið erfitt að ræða.

Gefðu þér nægan tíma með nemendunum – og fylgdu fræðslunni eftir. Gakktu úr skugga um að þú sért til taks fyrir börnin.

Ábending!
Það er gott að upplýsa forráðamenn um að það verði unnið með þetta viðfangsefni í leikskólanum með því að senda heim bréf í uppafi skólaárs um að fjallað verði um þemað á skólaárinu.

1 Rannsóknina má skoða hér:

Leikskólum ber skylda til að fylgjast með og grípa inn í ef börn verða fyrir brotum eins og einelti, ofbeldi, mismunun eða áreitni. Frekari upplýsingar um starf í öruggu leikskólaumhverfi er að finna á heimasíðu Menntamálastofnunar Handbók um öryggi og velferð barna í leikskólum.

Hefur þú áhyggjur af barni?
Ef þú hefur áhyggjur af barni skaltu lesa betur um hvað barnavernd gerir á vef Stjórnarráðsins.

Einnig ef þú vilt tilkynna um barn til barnaverndar þá eru leiðbeiningar hér.

Skólanum ber skylda til að fylgjast með og grípa inn í ef nemendur verða fyrir brotum s.s. einelti, ofbeldi, mismunum eða áreiti.

Námsefnið inniheldur eftirfarandi atriði:

1. „Hvað er barnavernd?“
Texti með upplestri sem fjallar um það að leita sér hjálpar. Öll þurfum við hjálp af og til. Stundum þarf öll fjölskyldan hjálp. Í textanum eru tilgreindar ýmsar ástæður sem geta verið fyrir því að fjölskylda þarf hjálp og sagt frá því hvernig barnavernd getur aðstoðað fjölskyldur sem þurfa á hjálp að halda.

2. „Tölum saman“
Spurningar sem hvetja til ígrundunar í barnahópnum eftir að þið hafið lesið textann eða talað saman um viðfangsefnin í textanum:

Hvað þýðir það að hjálpa einhverjum? Hvað getur verið gott við að fá hjálp? Hvað getur verið gott við að hjálpa öðrum? Hvernig getur barnavernd hjálpað fjölskyldum? Við hvern getið þið talað ef ykkur eða einhverjum sem þið þekkið líður illa? Hvers vegna getur stundum verið erfitt að biðja um hjálp? Hvers vegna haldið þið að það sé mikilvægt að fólkið hjá barnavernd tali við börnin í fjölskyldunni?

3. „Aðrar spurningar sem koma upp hjá börnum“
Í þessu verkefni er hægt að smella á ýmsar spurningar sem börn kunna að hafa um efnið. Á bak við hverja spurningu er stutt teiknimynd þar sem barn spyr spurningar og fullorðin manneskja svarar. Handritin að öllum teiknimyndunum er að finna neðst í þessu skjali.

4. „Litablað“
PDF-skjal til útprentunar. Hentar vel sem verkefni í lok kennslustundar. Hlustaðu á samtöl barnanna á meðan þau eru að lita.

Handrit að efninu „Aðrar spurningar sem koma upp hjá börnum“

Hér að neðan er handritið að námsefninu „Aðrar spurningar sem koma upp hjá börnum“ fyrir efnið „Hvað er barnavernd?“ Svörin við spurningunum hér að neðan eru ekki endanleg niðurstaða, heldur sýna hvernig fullorðna manneskjan í teiknimyndinni svarar spurningum barnsins.

Hvað er barnavernd?

Barnavernd hjálpar fjölskyldum sem þurfa á hjálp að halda. Hjá barnavernd vinna margir fullorðnir við að aðstoða börn að líða vel í fjölskyldu sinni.

Hvernig getur barnavernd hjálpað börnum?

Barnavernd getur hjálpað börnum á margan hátt. Sumir forldrar rífast mikið. Þá getur fullorðna fólkið hjá barnavernd boðið þeim hjálp við að hætta að rífast til að börnin hætti að vera hrædd.

Barnavernd getur líka hjálpað til með því að leyfa börnunum í fjölskyldunni að gera ýmislegt skemmtilegt ef foreldrarnir eru veikir eða þreyttir. Það getur verið að fara í bíó, í sund eða leika við aðra krakka. Barnavernd getur líka hjálpað börnum til að geta verið í tómstundastarfi með öðrum krökkum.

Sumir fullorðnir halda að það sé í lagi að meiða börn og sumir halda líka að þeir megi fara í kynlífsleiki með þeim. Það er bannað. Barnavernd getur hjálpað til við að láta fullorðna fólkið hætta að gera þetta.

Er satt að barnavernd láti börn flytjast burt frá foreldrum sínum?

Stundum ákveður barnavernd að börn megi ekki lengur búa hjá foreldrum sínum. Slíkt gerist ekki oft og er bara ákveðið þegar börn eru ekki lengur örugg heima hjá sér. Oft hefur fullorðna fólkið gert margar tilraunir, með barnavernd, til að gera heimilið öruggt. En ef það tekst ekki þarf fullorðna fólkið stundum að æfa sig sjálft á meðan börnin fá að sofa, leika sér, borða og gera heimavinnuna einhvers staðar annars staðar. Þá eru börnin hjá öðrum fullorðnum sem passa þau og hjálpa þeim. Þetta getur bæði verið í stuttan tíma (nokkrar vikur eða mánuði) eða nokkuð lengi (nokkur ár).

Börnin mega samt heimsækja foreldra sína og foreldrarnir mega koma að heimsækja þau.

Hvar búa börn sem geta ekki búið hjá foreldrum sínum?
Börn sem þurfa að búa í stuttan eða lengri tíma á öðru heimili en hjá foreldrum sínum búa jafnan á fósturheimili. Fósturheimili er yfirleitt bara venjulegt heimili, í íbúð eða húsi. Stundum er fósturheimilið hjá fólki sem börnin þekkja, til dæmis frænda eða frænku, afa og ömmu eða foreldrum vina sinna í leikskólanum eða skólanum. Stundum er fósturheimilið hins vegar hjá fullorðnu fólki sem starfsmenn barnaverndar þekkja en börnin hafa ekki hitt áður. Fullorðna fólkið á fósturheimilinu veitir börnum hlýju og öryggi og hjálpar börnum og fjölskyldum sem eiga erfitt.

Ef barnavernd þarf að aðstoða fjölskyldu, fá börnin þá að vera með í að ákveða hvað gerist?
Já, þegar fjölskylda fær aðstoð frá barnavernd á fullorðna fólkið hjá barnavernd alltaf að tala við börnin. Þau eiga að spyrja börnin hvernig þeim líði og hvað þau þurfi til að þeim líði vel. Börn eiga alltaf rétt á að segja sína skoðun við fullorðna fólkið hjá barnavernd. Og fólkið hjá barnavernd á alltaf að reyna að gera það sem er best fyrir börnin.

En stundum veit fullorðna fólkið ýmislegt sem börnin vita ekkert um. Þá þarf stundum að ákveða eitthvað sem barnið vill ekki. En oftast ákveður fólkið hjá barnavernd og barnið saman hvað sé best að gera. Barnaverndarfólkið á að hlusta á barnið.

Kennsluleiðbeiningar leikskóli

„Að segja frá“

Námsefnið „Að segja frá“ styður annað námsefni í „Ég veit“, sem fjallar um ofbeldi, kynferðisofbeldi og um hvernig við getum skapað öruggt og gott umhverfi í leikskólanum.

„Að segja frá“ útskýrir nánar hvers vegna það getur stundum verið erfitt að segja öðrum hvernig okkur líður – og hvers vegna það getur samt verið skynsamlegt að gera það.

Mælt er með því að leikskólakennari stýri fræðslunni, annaðhvort með öllum barnahópnum eða í minni hópum.

Allt efnið er með textalestri og myndefni.

Ábending!
Eitt af lykilþemunum í „Ég veit“ er það að segja frá og tala um eitthvað sem er erfitt að ræða. Það gæti því verið gagnlegt að nota námsefnið „Að segja frá“ sem inngang með bekknum, áður en annað námsefni á vefsvæðinu er notað.

Ábending!
Farðu í gegnum allt innihald námsefnisins áður en fræðslan hefst, helst með samstarfsfólki þínu. Kortleggðu barnahópinn þinn og hugleiddu hvort einhver af þemunum gætu átt sérstaklega við um þinn hóp eða verið erfitt að ræða.

Gefðu þér nægan tíma með nemendunum og fylgdu fræðslunni eftir.
Gakktu úr skugga um að þú sért til taks fyrir börnin.

Ábending!
Það er gott að upplýsa forráðamenn um að það verði unnið með þetta viðfangsefni í leikskólanum með því að senda heim bréf í uppafi skólaárs um að fjallað verði um þemað á skólaárinu. Sniðmát af bréfi má finna hér.

Leikskólum ber skylda til að fylgjast með og grípa inn í ef börn verða fyrir brotum eins og einelti, ofbeldi, mismunun eða áreitni. Frekari upplýsingar um starf í öruggu leikskólaumhverfi er að finna á heimasíðu Menntamálastofnunar: Handbók um öryggi og velferð barna í leikskóla.

Hefur þú áhyggjur af barni?

Ef þú hefur áhyggjur af barni skaltu lesa betur um hvað barnavernd gerir á vef Stjórnarráðsins.

Einnig ef þú vilt tilkynna um barn til barnaverndar þá eru leiðbeiningar hér.

Skólanum ber skylda til að fylgjast með og grípa inn í ef nemendur verða fyrir brotum s.s. einelti, ofbeldi, mismunum eða áreiti.

Námsefnið inniheldur eftirfarandi atriði:

1. „Að segja frá einhverju sem er erfitt að tala um“

Að tala saman getur verið alveg frábær upplifun, en það getur líka verið mjög erfitt. Í þessum texta er fjallað um það hvers vegna það er stundum erfitt að tala saman, hvers vegna það er oft erfitt að segja frá vondum leyndarmálum og hvers vegna það getur samt verið gott að gera það. Í textanum eru einnig ábendingar um orðalag sem hægt er að nota ef það er erfitt að finna réttu orðin til að lýsa því hvernig okkur líður.

2. „Tölum saman“

Spurningar sem hvetja til ígrundunar í barnahópnum eftir að þið hafið lesið textann eða talað saman um viðfangsefnin í textanum:

- *Hvers vegna getur stundum verið erfitt að segja öðrum hvernig okkur líður?*
- *Hvað er vont leyndarmál?*
- *Hvers vegna er gott að segja einhverjum fullorðnum frá því þegar við eigum erfitt?*
- *Hvað þýðir það að treysta einhverjum?*
- *Við hvern getið þið talað ef ykkur eða einhverjum sem þið þekkið líður illa?*

3. „Litablað“

PDF-skjal til útprentunar. Hentar vel sem verkefni í lok kennslustundar.
Hlustaðu á samtöl barnanna á meðan þau eru að lita.